

NACIONALINĖ TEISMŲ ADMINISTRACIJA

Biudžetinė įstaiga, L. Sapiegos g. 15, LT-10312 Vilnius, tel. (8 5) 268 5186, faks. (8 5) 268 5187, el. p. info@teismai.lt,
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188724424

Teisėjų tarybai

2021-06-23 Nr. 4R-838-(117)

DĖL REKOMENDACIJŲ DĖL NUOTOLINIŲ TEISMO POSĖDŽIŲ

Teisėjų taryba 2021 m. balandžio 30 d. posėdyje nutarė parengti rekomendacijas teismams ir proceso dalyviams dėl nuotolinių teismo posėdžių organizavimo.

Vykdant Teisėjų tarybos nutarimą, Teismų administravimo komitetas ir Informacinių technologijų komitetas parengė rekomendacijų dėl nuotolinių teismo posėdžių organizavimo ir dalyvavimo juose tvarkos (toliau – Rekomendacijos) projektą.

Atsižvelgiant į tai, kad Rekomendacijose aptariami klausimai yra tiesiogiai susiję su Lietuvos teismų vykdomomis funkcijomis, Rekomendacijų projektas buvo teiktas derinti teismams. Gautos teismų pastabos ir pasiūlymai projektui pateikiami pastabų ir pasiūlymų dėl Teisėjų Tarybos rekomendacijų dėl nuotolinių teismo posėdžių sąvade (pridedama).

Nacionalinė teismų administracija teikia Rekomendacijų projektą svarstyti artimiausiame Teisėjų tarybos posėdyje.

PRIDEDAMA:

1. Rekomendacijų projektas, 7 lapai.
2. Pastabų, pasiūlymų dėl Teisėjų Tarybos rekomendacijų dėl nuotolinių teismo posėdžių sąvadas, 11 lapų.
3. Protokolinis nutarimas, 1 lapas.

Direktorė

Natalija Kaminskienė

Vaida Struckienė, tel. (8 5) 251 4344, el. p. vaida.struckiene@teismai.lt

(originalas siunčiamas nebus)

LIETUVOS
TEISMAI

REKOMENDACIJOS DĖL NUOTOLINIŲ TEISMO POSĖDŽIŲ

1. Apibrėžimas ir taikymo sritis

1.1. Šių rekomendacijų tikslas – pateikti patarimus teismams ir proceso dalyviams (dalyvaujantiems byloje asmenims, jų atstovams pagal įstatymą ar pavedimą bei kitiems proceso dalyviams, kurių ratą nustato ir jų procesines teises bei pareigas apibrėžia proceso įstatymai) dėl nuotolinių teismo posėdžių organizavimo ir dalyvavimo juose tvarkos, siekiant nustatyti standartus ir užtikrinti gerosios praktikos laikymąsi, įgyvendinant teisingumo vykdymą.

1.2. Šiose rekomendacijose vartojamos sąvokos atitinka jų apibrėžtis, pateiktas proceso įstatymuose.

1.3. Nuotolinių teismo posėdžių naudojant vaizdo konferencijų technologijas nagrinėjant bylas tvarką nustato:

1.3.1. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2012 m. gruodžio 7 d. Nr. 1R-309 įsakymu patvirtintas Vaizdo konferencijų ir telekonferencijų technologijų naudojimo nagrinėjant civilines ir administracines bylas tvarkos aprašas;

1.3.2. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2021 m. gegužės 31 d. d. įsakymu Nr. 1R-183 patvirtintas Vaizdo konferencijų technologijų naudojimo nagrinėjant baudžiamąsias bylas tvarkos aprašas;

1.3.3. Teisėjų tarybos 2014 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 13P-156-(7.1.2) patvirtintas Vaizdo konferencijų įrangos naudojimo teismo proceso metu tvarkos aprašas.

1.4. Nuotolinis teismo posėdis – teismo posėdis, vykstantis žodinio proceso tvarka naudojant vaizdo konferencijų ar telekonferencijų įrangą (toliau kartu – vaizdo konferencijų technologijas), kai bylą nagrinėjantis teisėjas (teisėjų kolegija), teismo posėdžių sekretorius ir proceso dalyviai teismo posėdyje dalyvauja naudodami vaizdo konferencijų technologijas, t. y. nebūdami fiziškai tose pačiose teismo patalpose ar proceso įstatymų nustatytais atvejais kitoje bylos nagrinėjimo vietoje.

1.5. Nuotolinis teismo posėdis gali būti organizuojamas kaip:

1.5.1. *visiškai* nuotolinis, kai bylą nagrinėjantis teisėjas (teisėjų kolegija), teismo posėdžių sekretorius ir visi proceso dalyviai procesines teises ir pareigas įgyvendina naudodami vaizdo konferencijų technologijas.

1.5.2. *mišrus* nuotolinis, kai bylą nagrinėjantis teisėjas (teismo posėdžio pirmininkas), teismo posėdžių sekretorius ir dalis teismo proceso dalyvių yra teismo posėdžių salėje (proceso įstatymų nustatytais atvejais kitoje bylos nagrinėjimo vietoje), o kiti dalyviai posėdyje dalyvauja naudojant vaizdo konferencijų technologijas. Mišriu teismo posėdžiu nelaikomi tokie teismo posėdžiai baudžiamosiose bylose, kai teismo posėdyje naudojant vaizdo konferencijų technologijas vykdoma tik liudytojo, eksperto apklausa. Mišrių posėdžių organizavimui ir dalyvavimui bei atskirų procesinių veiksmų atlikimui nuotoliniu būdu *mutatis mutandis* taikomos šių rekomendacijų nuostatos tai proceso daliai (elementams), kuri vyksta nuotoliniu būdu.

1.6. Nuotolinis teismo posėdis vyksta teismo nustatytu laiku, užtikrinant, kad vaizdas ir garsas (vaizdo konferencijos atveju) ar garsas (telekonferencijos atveju) viso posėdžio metu yra perduodamas sinchroniškai.

1.7. Šios rekomendacijos taikomos visiems Lietuvos teismams, nagrinėjantiems civilines, baudžiamąsias, administracinių nusižengimų bylas ir administracines bylas žodinio proceso tvarka, atsižvelgiant į bylą nagrinėjimo proceso ypatumus. Nuotoliniai teismo posėdžiai bylose gali būti organizuojami tik įsitikinus, kad tokiu būdu bus užtikrintos visos būtinos procesinės garantijos.

2. Organizavimo ir dalyvavimo principai

2.1. Nuotolinis teismo posėdis turi būti organizuojamas taip, kad būtų užtikrinta kiekvieno byloje dalyvaujančio asmens teisė į teisingą bylos nagrinėjimą. Teismas turi užtikrinti, kad visi teismo proceso dalyviai galėtų girdėti, o esant galimybėms, ir matyti visus kitus dalyvius (vaizdo konferencijos atveju) arba išklausti kitus dalyvius (telekonferencijos atveju).

2.2. Nuotolinis teismo posėdis vykdomas *mutatis mutandis* taikant teismo posėdžiui žodinio proceso tvarka taikomas procesines taisykles (pvz., proceso dalyviai gali kreiptis į teismą duoti parodymus, paaiškinimus neatsistojus). Visi teismo posėdžio dalyviai turi elgtis pagal atitinkamuose proceso įstatymuose nustatytus dalyvavimo teismo posėdyje reikalavimus, laikytis bendrųjų etikos reikalavimų.

2.3. Nuotolinio teismo posėdžio viešumas proceso įstatymuose nustatyta tvarka užtikrinamas teismui prieinamomis organizacinėmis ir (ar) techninėmis priemonėmis. Teismas, naudodamasis techninėmis galimybėmis, gali taikyti šias priemones:

- retransliuoti teismo posėdžio garsą ir (jei yra galimybė) vaizdą į visuomenei atvirą teismo posėdžio salę ar kitą teismo pastate esančią patalpą;
- leisti asmenims, pateikusiai prašymą stebėti/girdėti nuotolinį teismo posėdį, prisijungti prie vaizdo konferencijos ar telekonferencijos, suteikiant jiems prisijungimo duomenis. Asmuo, pageidaujantis stebėti teismo posėdį per vaizdo konferencijų technologijas, apie tai informuoja bylą nagrinėjantį teismą ne vėliau kaip prieš vieną darbo dieną iki teismo posėdžio, išskyrus išimtinis atvejus, iki teismo posėdžio datos, nurodydamas savo vardą, pavardę, gimimo datą, kontaktinius duomenis (telefono numeris, elektroninio pašto adresą) ir konkretų teismo posėdį, kurį pageidauja stebėti. Asmens duomenis rekomenduotina saugoti atskirai nuo bylos (pvz., atskirame voke prie popierinės bylos medžiagos arba kitomis teismo nustatytomis organizacinėmis priemonėmis).

3. Teismo pasirengimas nuotoliniam teismo posėdžiui

3.1. Nuotolinis teismo posėdis organizuojamas esant proceso įstatymuose nustatytiems teisiniams pagrindams¹.

3.2. Konferencijų tipą (vaizdo konferencija ar telekonferencija) bei konkrečią vaizdo konferencijų technologiją (centralizuotai teismuose įdiegta vaizdo konferencijų įranga, Zoom, Microsoft Teams, stacionaraus ar mobilaus telefoninio ryšio aparatas ir kt.) parenka ir darbo su ja procesą organizuoja bei jam vadovauja bylą nagrinėjantis teisėjas, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, teismo turimas vaizdo konferencijų technologijas ir jų užimtumą planuojamą teismo posėdžio laiką, taip pat teismo proceso dalyvių galimybes naudotis atitinkamomis technologijomis.

3.3. Atsižvelgiant į būtinybę užtikrinti nuotolinio teismo proceso metu pateikiamų duomenų saugumą elektroninėje erdvėje, rekomenduotina naudoti Nacionalinio kibernetinio saugumo centro įvertintas ir saugiomis pripažintas vaizdo konferencijų technologijas, pagal galimybes prioritetą teikiant:

- vaizdo konferencijų įrangai, kuri centralizuotai įdiegta visuose teismuose (toliau – centralizuota teismų įranga);
- Zoom platformai pagal teismams suteiktas licencijas (per teismo paskyrą).

3.4. Siekiant tinkamai paskirstyti teismo turimas technines priemones ir užtikrinti teisėjams tolygias galimybes naudotis teismų sistemai įsigytais vaizdo konferencijų technologijomis, rekomenduotina teisme patvirtinti jų naudojimo grafiką, išankstinės rezervacijos tvarką ar taikyti kitas teisme suderintas organizacines priemones.

3.5. Gavus teismo proceso dalyvio prašymą nagrinėti bylą nuotoliniu būdu arba teismui planuojant nuotolinį teismo posėdį savo iniciatyva, rekomenduotina nustatyti teismo proceso dalyviams terminą pateikti nuomonę raštu dėl galimybių bylą nagrinėti nuotoliniu būdu. Teismo posėdyje žodinio proceso tvarka teismo proceso

¹ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 175² straipsnis, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 8² straipsnis, Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 13 straipsnis.

dalyviai savo nuomonę gali pateikti žodžiu arba per teismo nustatytą terminą. Teismo pranešime teismo proceso dalyviams rekomenduotina:

- nurodyti teismo naudojamą konferencijų technologiją;
- pasiūlyti raštu informuoti teismą, ar sutinka dėl bylos nagrinėjimo nuotoliniame posėdyje;
- pasiūlyti patvirtinti, kad turi reikiamas technines galimybes prisijungti į nuotolinį posėdį naudojant teismo nurodytą konferencijų technologiją;
- informuoti, kad dalyviams draudžiama teismo posėdžio metu filmuoti, fotografuoti, daryti garso ar vaizdo įrašus, transliuoti posėdį ir naudoti kitas technines priemones, išskyrus proceso įstatymuose nustatytus atvejus (5.10 punktas).

Jei teismas nutartimi paskiria nuotolinį teismo posėdį iš anksto nepasiūlęs teismo proceso dalyviams pateikti nuomonę, teismo nutartyje rekomenduotina teismo proceso dalyviams² išaiškinti jų teisę nesutikti dėl bylos nagrinėjimo naudojant vaizdo konferencijų technologijas ir teisę dalyvauti teismo posėdyje fiziškai (organizuojant mišrų teismo posėdį).

3.6. Siekiant proceso operatyvumo ir efektyvumo, bylą nagrinėjančio teisėjo (teisėjų kolegijos pranešėjo) sprendimu išankstinė proceso dalyvių nuomonė gali būti gaunama ir kitais komunikavimo būdais, kuriais užtikrinama šio veiksmo metu gautos informacijos išsaugojimo galimybė.

3.7. Jei visi teismo proceso dalyviai sutinka dėl bylos nagrinėjimo nuotoliniame posėdyje ir patvirtina turintys technines galimybes dalyvauti naudojant teismo nurodytą vaizdo konferencijų technologiją, teismas organizuoja nuotolinį posėdį.

3.8. Jei teismo proceso dalyvis informuoja teismą, kad nesutinka dėl bylos nagrinėjimo nuotoliniame posėdyje ar neturi techninių galimybių dalyvauti naudojant teismo nurodytą vaizdo konferencijų technologiją, teismas organizuoja mišrų nuotolinį posėdį ir kviečia šį asmenį dalyvauti teismo posėdyje fiziškai.

3.9. Teismui vertinant teismo proceso dalyvių galimybes dalyvauti posėdyje naudojant vaizdo konferencijų technologijas, atsižvelgtina į šias aplinkybes, bet jomis neapsiribojant:

- į asmens turimas technines priemones (jei tokia informacija teismui žinoma);
- į asmens amžių ir sveikatos būklę, jei tai gali trukdyti asmeniui savarankiškai ir visavertiškai dalyvauti procese naudojantis vaizdo konferencijų technologija;
- į asmens kompiuterinį raštingumą ir turimus įgūdžius (jei tokia informacija teismui žinoma).

3.10. Teismas klausimą dėl nuotolinio teismo posėdžio organizavimo išsprendžia priimdamas procesinį sprendimą (rašytinę ar protokolinę nutartį, teisėjo rezoliuciją).

3.11. Iki nuotolinio teismo posėdžio dienos teismas pagal poreikį atlieka šiuos organizacinius veiksmus:

- įpareigoja teismo proceso dalyvius pateikti teismui asmens tapatybę patvirtinančio dokumento, advokato pažymėjimo, atstovo (gynėjo) įgaliojimus patvirtinančių dokumentų kopijas, jei šių dokumentų nėra bylos medžiagoje; siekiant užtikrinti asmens duomenų apsaugą, rekomenduotina gautas asmens tapatybę patvirtinančių dokumentų kopijas baudžiamajame procese tvarkyti atskirai nuo bylos medžiagos, o civiliniame ir administraciniame – užtikrinti asmens duomenų apsaugą teismo organizacinėmis priemonėmis;
- išsiunčia bylos dalyviams atitinkamų dokumentų formas, reikalingas teismo posėdžiui (pvz. priesaikų, pasižadėjimų tekstus, jei tokie pagal proceso įstatymų reikalavimus yra būtini);
- pateikia bylos dalyviams prisijungimo prie nuotolinio posėdžio duomenis (pvz., el. paštu, per Lietuvos teismų elektroninių paslaugų portalą (EPP)).

² Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 8² straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad nesutikimą dėl nuotolinio posėdžio gali pateikti prokuroras, nukentėjusysis ir (ar) jo atstovas, kaltinamasis, jo atstovas pagal įstatymą ir (ar) gynėjas, civilinis ieškovas, civilinis atsakovas ir (ar) jų atstovai.

3.12. Rekomenduotina siunčiant teismo proceso dalyviams prisijungimo į nuotolinį posėdį duomenis: 1) pateikti naudojimosi vaizdo konferencijos technologija instrukciją arba informuoti, kur su ja asmuo gali susipažinti (pvz., pateikti nuorodą į teismo interneto svetainėje paskelbtą informaciją); 2) nurodyti teismo darbuotojo kontaktinį telefoną ir (ar) el. pašta, kuriuo asmuo galėtų susisiekti nuotolinio posėdžio organizavimo ir dalyvavimo klausimais.

3.13. Organizuojant mišrų teismo posėdį naudojant Zoom ar kitą platformą (ne centralizuotą vaizdo įrangą), rekomenduojama iš anksto numatyti techninius ir (ar) organizacinius sprendimus, kaip teismo posėdžio metu bus užtikrintas visų fiziškai ir nuotoliniu būdu dalyvaujančių asmenų tarpusavio girdimumas, o esant techninėms galimybėms, ir matomumas.

4. Teismo proceso dalyvių pasirengimas nuotoliniam teismo posėdžiui

4.1. Jei teismo posėdis vyksta nuotoliniu būdu, teismo proceso dalyviui nereikia atvykti į bylą nagrinėjančio teismo patalpas. Teismo proceso dalyvių buvimo vieta gali būti asmens darbo vieta, namai ar kita patalpa, kurioje galima privačiai ir netrukdomai pašalinių asmenų bei garsų prisijungti prie nuotolinio teismo posėdžio, užtikrinti teismo proceso metu paviešintos konfidencialios informacijos neatskleidimą.

4.2. Teismas iš anksto informuoja, koku būdu vyks nuotolinis posėdis (vaizdo konferencija ar telekonferencija) ir per kokią vaizdo konferencijų technologiją teismo proceso dalyvis privalo prisijungti. Asmuo turėtų iš anksto pasirūpinti tinkamai veikiančiomis elektroninėmis priemonėmis (kompiuteriu, nešiojamuoju kompiuteriu, planšetiniu kompiuteriu ar išmaniuoju telefonu), programine įranga, interneto ir telefono ryšiu, išskyrus atvejus, kai nuotolinis posėdis organizuojamas per centralizuotai teismuose įdiegtos vaizdo konferencijų įrangą. Neturint patirties naudotis atitinkama vaizdo konferencijų įranga (Zoom ar kita platforma) ar telekonferencijų įranga, iki teismo posėdžio dienos rekomenduotina iš anksto išbandyti jų veikimą, įskaitant bandomąjį prisijungimą (pvz., su savo šeimos nariais, kitais artimais asmenimis) ar telekonferencinį skambutį posėdžio dieną (suderinus skambučio laiką su teismo darbuotoju).

4.3. Iki teismo posėdžio asmuo turi pateikti teismui proceso įstatymų ar teismo nustatyta tvarka ir terminais visus nagrinėjant bylą reikalingus dokumentus (asmens tapatybę patvirtinančio dokumento kopiją, atstovo įgaliojimus patvirtinančius dokumentus, jei jų nėra bylos medžiagoje ir kt.).

4.4. Prieš posėdį rekomenduotina dar kartą patikrinti elektroninės priemonės veikimą, įsitikinti, kad yra geras interneto ryšys ir kad prietaisas yra visiškai įkrautas arba prijungtas. Jei priemonė sugedo ar kyla kitų techninių trikdžių, apie tai nedelsiant pranešama teismui (pvz., informuoti teismo posėdžių sekretorių telefonu).

4.5. Nuotolinio teismo posėdžio metu teismo proceso dalyvio apranga, aplinka (fonas) turi būti tvarkinga. Teisėjai, prokurorai, advokatai dėvi mantijas ir skiriamuosius ženklus. Nuotolinio posėdžio teismo proceso dalyviai turi užtikrinti, kad jų aplinkoje ar fone nebūtų atvaizduodami duomenys, su kurių viešinimu jie nesutinka.

4.6. Rekomenduotina iš anksto pasirūpinti visais reikalingais nuotoliniam posėdžiui bylos dokumentais, užrašais, rašymo priemonėmis ir pan. Privaloma su savimi turėti asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą (asmens tapatybės kortelę, pasą), reikalingą dalyvaujančio posėdyje asmens tapatybei nustatyti. Jei posėdžio metu asmuo turės duoti priesaiką, pasižadėjimą, rekomenduotina turėti su savimi priesaikų, pasižadėjimų tekstus, teismo atsiųstus rengiantis teismo posėdžiui.

5. Nuotolinio teismo posėdžio eiga

5.1. Į nuotolinį posėdį jungiamasi teismo atsiųstais prisijungimo duomenimis, ne vėliau nei 5-10 minučių prieš paskirtą posėdžio laiką, nebent teismas yra nurodęs prisijungti anksčiau. Jei posėdis vyksta telefonu (telekonferencija), teismas asmeniui paskambina tiesiogiai (telekonferencijų paslaugų tiekėjo suteiktu numeriu). Jei posėdis vyksta per vaizdo konferencijų technologiją (vaizdo konferencija), asmuo vadovaujasi

teismo pateikta ar teismo interneto svetainėje paskelbta prisijungimo ir (ar) naudojimosi instrukcija. Asmuo prisijungia į vaizdo konferenciją per Zoom ar kitą platformą, joje nurodydamas savo vardą ir pavardę.

5.2. Prisijungus į nuotolinį teismo posėdį, nustatoma teismo proceso dalyvių tapatybė. Jei posėdis vyksta per vaizdo konferenciją, asmuo teismui prisistato, teismui paprašius parodo asmens tapatybę patvirtinanti dokumentą, nukreiptą į vaizdo kamerą, išskyrus 5.3 punkte numatytą atvejį. Jei posėdis vyksta telefonu (telekonferencija), asmuo prisistato ir padiktuoja teismo prašomus nurodyti duomenis, pvz., asmens kodą (jo dalį), advokato (advokato padėjėjo) pažymėjimo numerį, teismo suteiktą šifrą ir (ar) kitus duomenis, leidžiančius nustatyti asmens tapatybę. Siekiant įsitikinti asmens tapatybę, teismas vaizdo konferencijos ir telekonferencijos metu gali taikyti ir kitus papildomus tapatybės nustatymo būdus, pvz., paprašyti asmens, turinčio paskyrą E-pristatymo sistemoje, prisijungti prie šios sistemos ir iš jos nusiųsti teismui kaip įrodymą teismo sugeneruotą kodą ar kitus teismo nurodytus duomenis, taip pat teismas gali paprašyti kitų proceso dalyvių patvirtinti, ar pažįsta identifikuojamą asmenį.

5.3. Jei posėdyje dalyvauja teismo proceso dalyvis, kurio asmens kodas, asmens tapatybės dokumento duomenys nėra ar negali būti žinomi kitiems teismo proceso dalyviams iš bylos medžiagos, siekiant apsaugoti asmens duomenis, rekomenduotina asmens tapatybę nustatyti prieš pat teismo posėdį. Tokiu atveju teismo posėdžių sekretorius susisiečia individualiai su kiekvienu teismo proceso dalyviu ir paprašo parodyti asmens tapatybę patvirtinanti dokumentą, nukreiptą į vaizdo kamerą. Prasidėjus posėdžiui, pranešama, kad prisijungusių prie posėdžio asmenų asmens tapatybę patikrinta ir nustatyta. Prasidėjus teismo posėdžiui, teismo proceso dalyviui išlieka pareiga prisistatyti teismui.

5.4. Teismas ar teismo darbuotojas turi įsitikinti, kad prie nuotolinės posėdžio aplinkos nėra neteisėtai prisijungusių (neautorizuotų) asmenų, peržvelgiant prisijungusių asmenų sąrašą ir patikrinti, ar jis atitinka teismo proceso dalyvių sąrašą ir skaičių. Šį veiksma rekomenduotina atlikti prieš prasidedant teismo posėdžiui ir pakartoti posėdžio eigoje.

5.5. Nuotolinio posėdžio pradžioje rekomenduotina teismo proceso dalyvius informuoti, kokių būdu jie turi pranešti ir į ką konkrečiai kreiptis tuo atveju, jeigu nuotolinio posėdžio metu jiems iškiltų nenumatytų techninių problemų. Teismo proceso dalyviui informavus apie tokį atvejį, teismas sprendžia dėl teismo posėdžio pertraukos paskelbimo iki techninių kliūčių pašalinimo. Teismo proceso dalyvis nuotolinio posėdžio metu turi turėti teisę bet kada pranešti apie techninę kliūtį, neleidžiančią jam tinkamai dalyvauti posėdyje (pvz., dingo garsas, užstrigo vaizdas ir pan.), siekiant užtikrinti efektyvų procesinių teisių įgyvendinimą.

5.6. Teismui rekomenduotina priminti teismo proceso dalyviams, jog, nepaisant to, kad posėdžio forma yra nuotolinė, yra taikomi bendrieji procesiniai reikalavimai šalių elgesiui teismo proceso metu (pvz., kalbėti tik, kai teismo posėdžio pirmininkas suteikia žodį, vykdyti jo nurodymus, nepertraukinėti kalbančių asmenų) bei nuotolinio posėdžio etiketas (pvz., išjungti mikrofoną ir jį įsijungti tik kalbant, siekiant pasisakyti, pirmiausia paspausti mygtuką, žymintį rankos pakėlimą).

5.7. Nuotolinio posėdžio metu teismas daro garso įrašą, nebent byla nagrinėjantis teismas priima sprendimą nuotolinio posėdžio metu daryti ir vaizdo įrašą arba proceso įstatymuose imperatyviai numatyta, kad turi būti daromas garso ir vaizdo įrašas.

5.8. Garso ir vaizdo įrašų darymo ir saugojimo baudžiamajame procese ypatumai:

5.8.1. teismo posėdžio garso ir vaizdo įrašas daromas, kai baudžiamoji byla nagrinėjama Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) 8² straipsnio pagrindu, t. y. kai išimtiniais atvejais byla nagrinėjama nuotoliniame teismo posėdyje visiems teismo proceso dalyviams teismo posėdyje dalyvaujant per vaizdo konferenciją arba kai, pradėjus minėtu būdu teismo procesą, BPK 8² straipsnio 4 dalies pagrindu jis toliau organizuojamas taip, kad dalis byloje dalyvaujančių asmenų teismo nurodymu dalyvauja teismo posėdžių salėje fiziškai (kitai daliai liekant dalyvauti procese per vaizdo konferenciją);

5.8.2. jei baudžiamoji byla nagrinėjama įprastine tvarka (ne BPK 8² straipsnio pagrindu) ir teismo posėdyje nuotoliniu būdu yra atliekami tik atskiri procesiniai veiksmai (pvz., per nuotolį apklausiamas liudytojas,

ekspertas), viso teismo posėdžio metu daromas garso įrašas ir tik imperatyviais proceso įstatymuose numatytais atvejais – garso ir vaizdo įrašas, šiems procesiniams veiksams užfiksuoti (pvz., apklausiant nepilnametį liudytoją, nukentėjusįjį);

5.8.3. iki teismams bus sudarytos tinkamos techninės galimybės teismo padarytą garso ir vaizdo įrašą įkelti ir saugoti LITEKO ar kitoje Nacionalinės teismų administracijos valdomoje infrastruktūroje, kita (ne centralizuota teismų įranga) įranga (pvz., Zoom) padarytas teismo posėdžio garso ir vaizdo įrašas turėtų būti perkeltas į skaitmeninę laikmeną ir saugomas prie bylos medžiagos, išskyrus ikiteisminio tyrimo metu teismo padarytą įrašą (5.8.4 punktas). Rekomenduotina vienoje byloje padarytus visus teisiamojo teismo) posėdžio garso ir vaizdo įrašus įkelti (pagal datą) į vieną laikmeną ir ją voke saugoti prie bylos medžiagos (bylos paskutiniame tome). Teismas, turėdamas technines galimybes, vaizdo įrašus taip pat gali papildomai saugoti teismo vietiniame failų serveryje iki bus sudarytos teismams techninės galimybės įrašą saugoti LITEKO ar kitoje Nacionalinės teismų administracijos valdomoje infrastruktūroje.

5.8.4. Jei ikiteisminio tyrimo metu atliekami veiksmai teisme (pas ikiteisminio tyrimo teisėją), teismo posėdžio eiga fiksuojama garso ir vaizdo įrašu, kurį daro ir į Integruotą baudžiamojo proceso informacinę sistemą prie ikiteisminio tyrimo medžiagos įkelia teismas.

5.9. Teismo nuožiūra garso įrašas daromas centralizuotai teismuose įdiegta garso įrašymo įranga „Femida“, diktofonu arba pasinaudojant Zoom ar kitos platformos garso ir vaizdo įrašymo funkcija. Siekiant užtikrinti patikimą garso įrašymą ir tinkamą garso įrašo kokybę, gali būti naudojamos kelios garso įrašymo priemonės.

5.10. Teismo proceso dalyviams draudžiama teismo posėdžio metu filmuoti, fotografuoti, daryti garso ar vaizdo įrašus, transliuoti posėdį ir naudoti kitas technines priemones, išskyrus proceso įstatymuose nustatytus atvejus. Šis draudimas apima ir momentinių ekrano nuotraukų (angl. *screenshot*) darymą. Rekomenduotina iki teismo posėdžio ar jam prasidėjus informuoti teismo proceso dalyvius apie šį draudimą ir atvejus, kuomet šis draudimas asmeniui netaikomas ir kokia tvarka tai gali būti įgyvendinama.

5.11. Jei nuotolinio posėdžio metu iškyla poreikis pateikti į bylą dokumentus, įrodymus, kurie negalėjo būti pateikti iki teismo posėdžio dienos, teismas dėl jų pateikimo ir priėmimo sprendžia vadovaudamasis proceso įstatymais. Tokiais atvejais gali būti:

- skelbiama posėdžio pertrauka ir nustatomas terminas, per kurį teismo proceso dalyvis įpareigojamas pateikti dokumentus, daiktinius įrodymus nustatyta tvarka (per teismo raštinę, paštu, per EPP);
- jei visi teismo proceso dalyviai yra EPP vartotojai, skelbiama pertrauka ir įpareigojama pateikti dokumentus į bylą per EPP nedelsiant, kad būtų galima susipažinus su pateiktais dokumentais tęsti teismo posėdį tą pačią dieną;
- teismo sprendimu konkrečioje byloje, jei ne visi teismo proceso dalyviai naudojami EPP paslaugomis, gali būti skelbiama pertrauka ir teismo proceso dalyviui sudaroma galimybė pateikti teismui dokumentus elektroniniu paštu ir (ar) teismas persiunčia dokumentus susipažinti kitiems teismo proceso dalyviams jų nurodytu elektroninio pašto adresu, įvertinus bylos, įskaitant asmens duomenis, apsaugos aspektus, galimas rizikas.

5.12. Apklausiant liudytoją ar kitą teismo proceso dalyvį per nuotolį, turi būti įsitikinama, kad jam nėra daromas neteisėtas poveikis ir nesinaudojama neleistinomis priemonėmis. Teismas pagal poreikį ir technines teismo proceso dalyvio galimybes gali taikyti šias priemones, bet jomis neapsiribodamas:

- pareikalauti su vaizdo kamera pereiti per patalpą, iš kurios šis asmuo dalyvauja procese, padaryti rotacinį vaizdą (t. y. atliekama nuotolinė aplinkos apžiūra). Šiuo atveju, būtina laikytis dviejų sąlygų: (1) dalyvis yra iš anksto įspėjamas, kad teismas taikys tokią priemonę (kad nebūtų pažeisti asmens duomenų apsaugos reikalavimai), (2) proceso dalyvis iš anksto yra įspėjamas, kad jo naudojama kamera turi būti mobili. Teismas gali pareikalauti šiuos veiksmus atlikti bet kuriuo proceso metu;
- nurodoma nesinaudoti jokiais elektroninio ryšio priemonėmis, užsirakinti (užsidaryti) patalpų, iš kurios dalyvaujama procese, duris. Prieš nuotolinį posėdį informuojama, kad patalpos, kurių procese

dalyvaus asmuo, turi būti izoliuotos (negali būti pereinamosios). Papildomai gali būti paprašoma laikyti nukreiptą vaizdo kamerą į duris viso posėdžio metu;

- pareikalaujama asmens atlikti tokius ergonominius veiksmus, kad kameros vaizdas apimtų proceso dalyvį iki liemens, t. y. kad matytųsi ne tik jo veidas, bet ir rankos, greta esanti artima aplinka;
- pareikalaujama asmens atsisėsti toliau nuo vaizdo įrangos ekrano, siekiant išvengti skaitymo iš ekrano.

5.13. Nuotolinio posėdžio metu turi būti užtikrinamas advokato (advokato padėjėjo) ir jo atstovaujamo (ginamo) asmens pokalbių konfidencialumas. Tuo atveju, kai advokatas (advokato padėjėjas) ir atstovaujamas nėra fiziškai toje pačioje vietoje, teismas gali taikyti šias priemones, bet jomis neapsiribodamas:

- advokatui (advokato padėjėjui) ir atstovaujamajam (ginamajam), jų prašymu, teismas (teismo paskirtas darbuotojas) juos perkelia į atskirą „kambarį“, kuriame jie gali konfidencialiai aptarti savo gynybinę poziciją ir kitus klausimus (pvz., licencijuojama Zoom programa turi šį funkcionalumą (angl. *Breakout rooms*). Po to asmenys grąžinami į bendrąją posėdžio aplinką;
- skelbiama pertrauka, atjungiamos kameros ir mikrofona, ir atstovaujamajam su gynėju leidžiama kalbėtis telefonu.

Tuo atveju, kai advokatas (advokato padėjėjas) ir atstovaujamas yra fiziškai toje pačioje vietoje, jie gali prašyti teismo pertraukos. Pertraukos metu atsijungia mikrofoną ir vaizdo kamerą, pasibaigus pertraukai jie grįžta į bendrąją posėdžio nuotolinę aplinką.

Tuo atveju, kai atstovaujamas yra valstybės institucijų kontroliuojamose patalpose (kardomojo kalinimo, laisvės atėmimo vietų įstaigos ir pan.), jis turi teisę prašyti teismo proceso pertraukos, kurios metu šią patalpą paliktų visi pareigūnai ir joje liktų tik asmuo su savo gynėju (mikrofonas ir kameros taip pat atjungiamos).

5.14. Proceso dalyviui, pažeidžiančiam nuotolinio teismo posėdžio tvarką, teismas gali taikyti proceso įstatymuose nustatytas priemones (įspėti asmenį, pašalinti iš teismo posėdžio atjungiant nuo vaizdo konferencijos ar telekonferencijos kt.), taip pat atsižvelgiant į nuotolinio posėdžio ypatumus, gali būti taikomos ir kitos techninės-organizacinės priemonės (pvz., mikrofono išjungimas, laikinas pašalinimas iš vaizdo konferencijos perkeliant asmenį į virtualų „laukiamąjį kambarį“ (angl. *Waiting room*).

5.15. Baigus nagrinėti bylą teismo posėdyje, teismas praneša apie procesinio sprendimo paskelbimo laiką ir vietą. Jeigu byla išnagrinėta nuotoliniame posėdyje, tokiu pat būdu gali būti skelbiamas ir teismo procesinis sprendimas, nusiunčiant pageidaujantiems dalyvauti sprendimo paskelbime teismo proceso dalyviams prisijungimo duomenis. Jei byla išnagrinėta mišriame nuotoliniame posėdyje, teismas pranešdamas apie sprendimo paskelbimo laiką ir vietą, fiziškai teismo posėdyje dalyvaujančių teismo proceso dalyvių paklausia, ar jie sutinka dėl sprendimo paskelbimo nuotoliniu būdu. Nesutinkant, teismo sprendimas skelbiamas teismo posėdžių salėje proceso įstatymų nustatyta tvarka.

5.16. Rekomenduotina teismo interneto svetainėje paskelbti informaciją, koku būdu ir tvarka suinteresuoti asmenys gali stebėti viešus nuotolinius teismo posėdžius.

6. Baigiamosios nuostatos

6.1. Teismas, atsižvelgdamas į teismo darbo organizavimo ypatumus, teismo turimą techninę infrastruktūrą, gali nustatyti šiame teisme taikomos nuotolinių posėdžių organizavimo ir dalyvavimo juose tvarkos ypatumus.

PASTABŲ, PASIŪLYMŲ DĖL TEISĖJŲ TARYBOS REKOMENDACIJŲ DĖL NUOTOLINIŲ TEISMO POSĖDŽIŲ SĄVADAS

Reko- menda- cijų nuostata	Teismų pastabos, pasiūlymai	Papildoma informacija
1.1.	Rekomendacijose galėtų būti vartojama vienoda sąvoka (žr. 1.2., 1.4., 1.5.2. p. ir kt. punktai, kuriuose vartojama sąvoka „proceso įstatymai“). „Procesiniai“ vartojama 5.14. p. (<i>Klaipėdos apygardos teismas</i>)	Patikslinta.
1.5.1.	Punktas yra perteklinis, nes tikrai nepadidintų pasitikėjimo teismais. Būtina vertinti ir visuomenės mentalitetą, jos teisinį išprusimą (tiksliau – jo nebuvimą), dėl ko absoliuti dauguma proceso dalyvių tokios naujovės nesuprastų. Esame įsitikinę, kad nagrinėjant bylą teisėjas ir teismo posėdžių sekretorius bet kokio pobūdžio teismo posėdžio metu privalo būti teismo patalpose. (<i>Tauragės apylinkės teismas</i>)	
1.5.2.	„Mišrus nuotolinis“ teismo posėdis rekomendacijose neaiškiai apibrėžtas. Pagal dabartines formuluotes atrodytų, kad mišriam nuotoliniam teismo posėdžiui būtina, kad trys asmenų grupės kartu būtų posėdžio salėje - ir teisėjas, ir sekretorius, ir dalis proceso dalyvių, t.y. nėra aišku, ar mišriu nuotoliniu posėdžiu būtų traktuojamas toks posėdis, kur keli iš kolegijos teisėjų ar sekretorius jungtųsi iš savo kabineto (ar kitos nei posėdžių salė vietos); arba, ar mišriu nuotoliniu posėdžiu būtų traktuojamas posėdis, kai tik teisėjai ir sekretorius būtų posėdžių salėje, o visi proceso dalyviai ne posėdžių salėje. Siūlytume šios rekomendacijos nuostatas dėstyti ne kumuliatyviai, o alternatyviai, atsižvelgiant į tai, kad mišrus nuotoliniai posėdžiai galėtų būti organizuojami užtikrinant ne tik proceso dalyvių patogumą, bet ir atitiktų teisėjų darbo organizavimo aplinkybes. (<i>Lietuvos Aukščiausiasis Teismas</i>)	Diskusiniai klausimai.
	Įvertinus galiojančią teisinę reguliavimą, ši formuluotė yra ydinga, kadangi liudytojas ir yra proceso dalyvis. (<i>Klaipėdos apygardos teismas</i>)	
1.7.	Rekomendacijos galėtų būti taikomos ir nagrinėjant administracinių nusižengimų bylas žodine tvarka. (<i>Klaipėdos apygardos teismas</i>)	Patikslinta.
	Manome, kad Rekomendacijos turi būti taikomos ir nagrinėjant administracinių nusižengimų bylas. Eksperimento tvarka Tauragės apylinkės teisme mišriu nuotoliniu būdu jau išnagrinėta ne viena administracinio nusižengimo byla ir toks šio pobūdžio bylų nagrinėjimas kuo puikiausiai pasiteisino. (<i>Tauragės apylinkės teismas</i>)	
2.1.	Mūsų nuomone, mišriuose posėdžiuose įgyvendinti papunkčio rekomendaciją ne visada įmanoma dėl techninių priežasčių. Pvz., kai teisėjas, sekretorė ir viena iš šalių yra teismo posėdžių salėje, o kita šalis nuotolyje, teisme nėra kamerų, galinčių fiksuoti ir teisėją, ir į salę atvykusią šalį. Tad tokiu atveju, manytina, pakanka, kad atvykusi šalis būtų tik girdima ir nebūtinai (nuotolyje esančiai šaliai) matoma. Asmens tapatybę nustatytų teismas, tad dėl jos abejonių nebūtų. Beje, tokiu atveju ir atvykusi šalis nemato nuotolyje esančios šalies, nes ne visada salėje yra vaizdo įranga (televizoriaus ekranas), per kurią būtų galima rodyti nuotolyje esančią šalį. Šiuo aspektu svarbu ir tai, kad nei įstatymas, nei kiti teisės aktai nereikalauja, kad būtinai būtų vienas kito matomumas. Be to, gali būti vykdomos ir telekonferencijos, kuriose matomumo iš viso nėra. Tad, manome, neturėtų būti kalbama apie privalomą matomumą, nes toks reikalavimas neišplaukia iš įstatymų ir kitų teisės aktų. Siūlome svarstyti, kad esant galimybei teismas turėtų užtikrinti matomumą. Be kita ko, Klaipėdos apygardos teismo atveju, šiuo metu čia yra tik viena teismo posėdžių salė, kurioje yra galimybė užtikrinti, kad vaizdo konferencijos dalyviai gali matyti ne tik teisėją. (<i>Klaipėdos apygardos teismas</i>)	Patikslinta, kad proceso dalyvių tarpusavio matomumas mišraus nuotolinio posėdžio atveju yra užtikrinamas tik esant galimybėms, atsižvelgiant į techninių priemonių teismuose trūkumą.

	<p>Mišraus teismo posėdžio metu teismas kamerą nukreipia į posėdžio salę, tokiu būdu užtikrindamas proceso dalyvių tarpusavio matomumą, tačiau tokiu būdu nuotoliniu būdu prisijungę proceso dalyviai nemato teisėjo. Rekomendacijų 2.1. papunktyje apie teisėjo matomumą visiems proceso dalyviams nieko nepasisakyta. Rekomendacijos neaiškumas kelia teisėjams diskusijų ir interpretacijų dėl jos įgyvendinimo, todėl ši norma turėtų būti tikslinama. (<i>Šiaulių apylinkės teismas</i>)</p> <p>Baudžiamosios byloje įstatymas nenumato galimybės apklausti proceso dalyvius telekonferencijos būdu, o užtikrinti, kad visi teismo proceso dalyviai nagrinėjant baudžiamąją bylą mišriu nuotoliniu būdu galėtų matyti visus kitus proceso dalyvius, šiuo metu dėl techninės įrangos aprūpinimo trūkumo galimybės nėra, todėl ši nuostata bus praktikoje neįgyvendinama. Siūloma šią Rekomendacijų nuostatą reglamentuoti lanksčiau, nurodant, jog „Nuotolinis teismo posėdis turi būti organizuojamas taip, kad būtų užtikrinta kiekvieno byloje dalyvaujančio asmens teisė į teisingą bylos nagrinėjimą. Teismas turėtų užtikrinti, kad visi teismo proceso dalyviai galėtų matyti ir išklausti arba išklausti visus kitus dalyvius (vaizdo konferencijos atveju) arba išklausti kitus dalyvius (telekonferencijos atveju).“ (<i>Kauno apylinkės teismas</i>)</p> <p>Nuostatos įgyvendinimui gali trukdyti riboti techniniai resursai (vaizdo konferencinės įrangos nebuvimas). (<i>Alytaus apylinkės teismas</i>)</p>	
2.3.	<p>Ar rekomendacija saugoti prisijungusių stebėti/girdėti viešą nuotolinį teismo posėdį asmenų duomenis nėra perteklinis asmens duomenų kaupimas ir tvarkymas? Dėl nuotolinio posėdžio viešumo: esant dideliui kiekiui norinčių stebėti/girdėti posėdį, paprasčiau būtų posėdį retransliuoti į Youtube ar Facebook turimą teismo paskyrą, turint tam reikiamas technines ir organizacines galimybes. Tik reikėtų įvertinti, kad tokiu atveju nebūtų galimybės drausti filmuoti ir yra rizika, kad bus nutekinti vaizdo ir garso duomenys. (<i>Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas</i>)</p> <p>Suprantama, kad informuoti apie interesą dalyvauti teismo posėdyje prieš 3 darbo dienas yra tik rekomendacija, tačiau nėra suprantama kuo ji pagrįsta. Manytina, kad suteikti prisijungimo duomenis interesantams užtektų ir vienos darbo dienos prieš posėdį. (<i>Lietuvos Aukščiausiasis Teismas</i>)</p> <p>Mūsų nuomone, tikslinga svarstyti galimybę leisti gyvai stebėti/ klausyti posėdį teismo salėje. Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus praktikoje yra buvę atvejų, kad stebėtojas buvo kartu su teisėju ir sekretore salėje, o šalys posėdyje dalyvavo nuotoliniu būdu. Iš papunkčio nuostatos nėra aišku, kodėl nenumatyta galimybė klausyti telekonferencijos būdu vykstančio teismo posėdžio. Mūsų nuomone, viešam teismo posėdžiui toks ilgas terminas (3 darbo dienos) išankstiniam informavimui nėra reikalingas. Juolab kad šis terminas nelabai dera su CPK normomis, pagal kurias posėdžio stebėtojai neprivalo iš anksto informuoti, kad numato stebėti posėdį. Manome, organizaciniais tikslais gal galėtų būti pateisinamas terminas, kad informuotų <i>ne vėliau kaip dieną prieš teismo posėdžio dieną</i> arba prieš 4 darbo valandas iki posėdžio. Dėl šios nuostatos informacinių technologijų naudojimo prasme svarbu paminėti, kad teismai neturi techninių galimybių tinkamai viešinti nuotolinius posėdžius. Zoom, Teams ir pan. platformos yra skirtos vaizdo konferencijos dalyviams ir dalyvavimui vaizdo konferencijoje (t. y. prisijungęs dalyvis įgautų tam tikrą prieigą tiek prie pačios konferencijos duomenų, tiek prie dalyvių, gali tam tikrais atvejais naudotis ir transliuoti tiek savo vaizdą ir garsą visiems vaizdo konferencijos dalyviams). Tam tikrais atvejais įmanomi ir kibernetinių incidentų atvejai (kai pasinaudojant platformų spragomis įmanoma užvaldyti/ bandyti užvaldyti dalyvaujančių dalyvių įrenginius ar tinklus). Kadangi toks „viešinimas“ ir dalyvavimas yra dvipusis naudojant vaizdo konferencines platformas ir yra neskirtas tik viešinti/transliuoti vaizdą ir/ar garsą viešinant reikėtų naudoti vaizdo transliavimo (streaming) platformas (youtube/vimeo ar kita transliavimo platforma), o tokiam viešinimui teismai neturi šiuo metu techninių galimybių. (<i>Klaipėdos apygardos teismas</i>)</p>	<p>Diskusinis klausimas dėl stebintiojo asmens duomenų pateikimo. Užsienio praktikoje, atsižvelgiant į teismo proceso duomenų sklaidos būdo pokytį ir galimas rizikas bylos dalyvių asmens duomenų apsaugai, taikomas asmenų, norinčių stebėti teismo procesą, asmens duomenų fiksavimas.</p> <p>Patikslinta dėl kreipimosi laikotarpio.</p>

	<p>Teisėjų nuomone asmenų dalyvavimas viešame nuotoliniame teismo posėdyje, neatskleidžiant jų tapatybės ir be išankstinės registracijos turėtų būti užtikrinamas teismuose, todėl Rekomendacijų 2.3. papunktyje numatytos rekomendacijos dėl asmenų, norinčių stebėti viešą teismo posėdį, tapatybės atskleidimo, asmens duomenų teismui pateikimo, prašymo pateikimo prieš 3 darbo dienas yra ydingos. Nei vienas proceso įstatymas tokių reikalavimų (suvaržymų) nereglamentuoja, būtent todėl, nesiaurinant „viešo bylų nagrinėjimo“ principo turinio, nuotoliniai teismo posėdžiai turėtų būti laikinoji ir išimtinė priemonė pandemijos metu, tačiau ne kasdienė teismo posėdžių nagrinėjimo praktika. (<i>Šiaulių apylinkės teismas</i>)</p> <p>Ar tikslinga numatyti tokią galimybę, nes viešumas realizuojamas 2.3 1 punkto forma? Dalyvaujanti publika pagal procesą neturi būti identifikuojama, nerenkami jų asmens duomenys ir pan. Neaiškus žiūrovų (klausytojų) tokių duomenų rinkimo tikslas ir jų paskirtis. Kontroliuoti vaizdo ir garso įrašų darymo iš publikos pusės kontroliavimas tampa nebeįmanomas. Tokiu atveju siūlytina atsakyti tokio įstatyminio draudimo. (<i>Panevėžio apygardos teismas</i>)</p> <p>Manytina, kad reikalingas aiškesnis reglamentavimas dėl prašančio stebėti posėdį asmens padėties. Aptartu atveju galima situacija, kai vieno prisijungusio asmens vardu posėdį stebės ne tik galimai prašantysis asmuo, bet ir daugiau asmenų. Tai iš esmės nebūtų kliuvinys, jeigu teismo posėdis yra viešas, bet kitu atveju darytina prielaida, kad nebus užtikrinta, jog stebėtojų tarpe nebūtų daugiau pašalinių asmenų ar asmenų iki 16 metų amžiaus.</p> <p>Taip pat pastebėtina tai, kad, nesant pareigos pateikti asmens tapatybę patvirtinančių duomenų, galima situacija, kai prašantysis prisijungimo duomenų asmuo pateikia ne savo, o išgalvotus ar netikrus anketinius duomenis.</p> <p>Dar būtina paminėti, kad darbuotojams, dėl asmens duomenų saugojimo atskirai nuo bylos, kiltų daugiau pareigų, kurių įgyvendinimui dėl asmens duomenų saugojimo būtų reikalinga nustatyti vidinio administravimo tvarką.</p> <p>Taip pat siūlytina nesuteikti prisijungimo duomenų asmenims, kurie posėdį ketina stebėti, pavyzdžiui, mobiliuoju telefonu vairuodami transporto priemones ar pan. (<i>Alytaus apylinkės teismas</i>)</p>	
3.1.	Išnaša – administracinių nusižengimų bylose taikoma analogija pagal Baudžiamojo proceso kodekso nuostatas. (<i>Tauragės apylinkės teismas</i>)	
3.2.	<p>Kadangi nuotolinis teismo posėdis irgi yra žodinis posėdis, civilinėse ir administracinėse bylose nustatyta, kad teismas <i>ex officio</i> sprendžia dėl žodinio teismo posėdžio būdo (formos), o šalių pageidavimai ir nuomonė nėra įpareigojanti ir nebūtina. Iš pateiktų projekto nuostatų atrodo dviprasmiškai – lyg šalių nuomonė būtina ar reikalinga ir be jos nuotolinio posėdžio negalima organizuoti (formuluotės 3.2 ir 3.7 p.). (<i>Vilniaus apygardos administracinis teismas</i>)</p> <p>Dėl šios rekomendacijos atkreiptinas jų rengėjų dėmesys į tai, kad šiuo metu teismo naudojamos platformos (centralizuota teismų įranga ir zoom) nėra visiškai tinkamos naudoti teismo darbe: zoom dėl nepatogios ir trūkstantio funkcionalumo vartotojui valdymui administravimo aplinkos reikalauja daug žmogiškųjų išteklių administruojant vaizdo konferencijas ir nėra suderinama su h323 protokolo standartine vaizdo konferencijų įranga (teismų turimos licencijos), vaizdo konferencijos įrašymas į debesis arba vietiniame kompiuteryje nėra patogus vartotojui, o teismų centralizuota įranga yra labai mažame salių skaičiuje, nėra galimybės jos naudoti vaizdo konferencijose su kitomis platformomis (Zoom, MS Teams- reikalingos specialios papildomos licencijos), paprasti vartotojai be specializuotos vaizdo konferencinės įrangos neturi galimybės jungtis į tokias konferencijas, Huawei sistemos plėtra ir atnaujinimas dėl trečiosios šalies nepatikimo gamintojo taip pat labai ribota. Reikėtų atsižvelgti į kitų šalių teismų gerąją praktiką ir įvertinti galimybę teismų sistemoje naudoti tokias tarnybas, kurios turėtų galimybę apjungti skirtas vaizdo technologijas ir platformas, sistemos administravimas nereikalautų papildomų žmogiškųjų išteklių. Manome, kad darbo proceso organizavimo funkcija turėtų būti priskirta informacinių technologijų skyriaus darbuotojui, o ne bylą nagrinėjančiam teisėjui. (<i>Klaipėdos apygardos teismas</i>)</p>	

	Ar galimas nuotolinis nagrinėjimas vienu metu naudojant dvi sistemas-centralizuotai teismų turimą ir , pvz. ZOOM?. Jeigu taip, praktika rodo, jog šios sistemos tarpusavyje nesuderintos, viena kitai trukdo, atsiranda foniniai triukšmai, aidai, trūksta garso ir pan. Trukdžių šalinimas dažnai nevaisingas. Jeigu abi sistemos vienu metu veiktų tinkamai, toks tandemas būtų labai patogus įrankis. (<i>Panevėžio apygardos teismas</i>)	
	Siūlytina organizavimo procesą pavesti ne teisėjams. (<i>Alytaus apylinkės teismas</i>)	
3.3.	Teismo IT skyriaus nuomone, Rekomendacijų 3.3. papunkčio 2 dalyje numatytą rekomendaciją – nuotolinius teismo posėdžius per ZOOM platformą rengti tik pagal teismams suteiktas licencijas (per teismo paskyrą) – realizuoti Šiaulių apylinkės teisme reikėtų turėti 24 licencijas, kai šiuo metu teismas turi tik 5 NTA suteiktas ZOOM licencijas. Taigi būtini parengiamieji darbai ir ženklūs papildomi techniniai pajėgumai. (<i>Šiaulių apylinkės teismas</i>)	
3.3.	Sėkmingas Rekomendacijų įgyvendinimas galimas tik turint tinkamą techninę įrangą. Tauragės apylinkės teismas visiems rūmams turi tik vieną mobiliąją vaizdo konferencijų įrangą, stacionarios vaizdo konferencijų įrangos, kuri kaip klaidingai rašoma Rekomendacijose „centralizuotai įdiegta visuose teismuose“ Tauragės apylinkės teismas neturi. Beveik visi nuotoliniai posėdžiai vyksta per Zoom platformą. Kad „nestatyti vežimo prieš arklį“, pirmiausia būtina visus teismo rūmus aprūpinti stacionariąja vaizdo konferencijų įranga, nes tik ši įranga užtikrina galimybę matyti visus proceso dalyvius ir stebėti teismo procesą – Tauragės apylinkės teismas tokios įrangos neturi. (<i>Tauragės apylinkės teismas</i>)	
3.4.	Dėl šios rekomendacijos įtvirtinimo visiems teismams, svarbu atkreipti rekomendacijų rengėjų dėmesį į tai, kad šiuolaikiniai, modernūs ir patogūs elektroniniai įrankiai (interaktyvūs grafikai, el. rezervacijos) reikalauja papildomų finansinių ir žmogiškųjų išteklių. Tam, kad esamiems žmogiškiems ištekliams neužkrauti dar papildomo darbo, tokie sprendimai turėtų būti integruoti ar veikti kartu su vaizdo konferencine sistema. (<i>Klaipėdos apygardos teismas</i>)	
3.4.	Sutiktina, kad teisme/rūmuose būtinas nuotolinių posėdžių išankstinės rezervacijos/ naudojimo grafikas, nes tai padėtų išvengti posėdžių dubliavimosi pagal turimos programinės įrangos, galimos naudoti tuo pačiu metu ir esamą teisėjų, planuojančių posėdžių grafiką, skaičių. (<i>Panevėžio apygardos teismas</i>)	
3.5.	3.5-3.8 punktai koreguotini nustatant atvejus, kai pirmenybė teikiama nuotoliniam teismo posėdžiui, pavyzdžiui, kai civilinėse ir administracinėse bylose šalims į posėdį tenka vykti iš kito miesto ir gali susidaryti didelės atvykimo išlaidos, taip pat atvejams, kai byloje dalyvauja tie, kam pagal įstatymą privaloma gauti dokumentus per EPP (advokatams, advokatų padėjėjams, antstoliams, antstolių padėjėjams, notarams, valstybės ir savivaldybių įmonėms, įstaigoms ir organizacijoms, finansų įstaigoms, draudimo ir audito įmonėms, teismo ekspertams, nemokumo administratoriams) arba kas turi aktyvią EPP paskyrą. (<i>Vilniaus apygardos administracinis teismas</i>)	Diskusinis klausimas kelių teismų siūlymu, siekiant proceso operatyvumo principo įgyvendinimo, pereiti nuo tvarkos, pagal kurią teismai kreipiasi į proceso dalyvius prašydamas nuomonės dėl galimybių organizuoti nuotolinį teismo posėdį, prie tvarkos, pagal kurią teismas nutartimi skiria nuotolinį teismo posėdį, informuodamas apie jų teisę nesutikti.
3.5.	Pastebėtina tai, kad teismo posėdžio vaizdo įrašas Zoom debesyje yra saugomas 90 dienų. Tuo tarpu teismo posėdžio vaizdo įrašo perkėlimas į skaitmeninę laikmeną nelaikytinas itin patikimu įrašo saugojimo būdu, nes dėl įvairių priežasčių laikmena gali būti nesunkiai pažeista ir tapti nenuskaitoma. Kauno apygardos teismas, atsižvelgdamas į technines galimybes ir apimtį, tam tikrą laiką vaizdo įrašus galėtų saugoti ir vietiniame failų serveryje, todėl galbūt būtų tikslinga tokį vaizdo įrašų saugojimo būdą kaip gretutinį rekomenduoti (iki teismams bus sudarytos tinkamos techninės galimybės teismo padarytą garso ir vaizdo įrašą įkelti ir saugoti LITEKO ar kitoje Nacionalinės teismų administracijos valdomoje infrastruktūroje) taikyti ir kitiems teismams, kurie tam turėtų technines galimybes. (<i>Kauno apygardos teismas</i>)	

3.5 punkte nurodyta bendra nuostata, kad jei teismas nutartimi paskiria nuotolinį teismo posėdį iš anksto nepasiūlęs teismo proceso dalyviams pateikti nuomonę, teismo posėdžio pradžioje rekomenduotina teismo proceso dalyviams išaiškinti jų teisę nesutikti dėl bylos nagrinėjimo naudojant vaizdo konferencijų technologijas ir teisę dalyvauti teismo posėdyje fiziškai (organizuojant mišrų teismo posėdį). Šios nuostatos kontekste pirmiausia atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal BPK 8-2 straipsnio 2 dalies nuostatų loginį aiškinimą nuotolinio posėdžio naudojant vaizdo konferencijų įrangą organizavimas ir sprendimo (paprastai nutarties) tuo klausimu priėmimas galimas tik po to, kai įsitikinama, jog nėra gauta proceso dalyvių nesutikimo dėl galimybės organizuoti teismo posėdį tokiu būdu. Antra, pagal BPK 8-2 straipsnio 2 dalies nuostatas tuo atveju, jei nors vienas proceso dalyvis (prokuroras, nukentėjusysis ir (ar) jo atstovas, kaltinamasis, jo atstovas pagal įstatymą ir (ar) gynėjas, civilinis ieškovas, civilinis atsakovas ir (ar) jų atstovai) nesutinka su bylos nagrinėjimu nuotoliniu būdu per vaizdo konferencijas, turi būti organizuojamas įprastas žodinis posėdis teismo posėdžių salėje – mišrus posėdis, kai dalis proceso dalyvių dalyvauja teismo posėdyje tiesiogiai, būdami teismo posėdžių salėje, o kita dalis per nuotolį iš namų, negalimas. Taigi atitinkamai reikėtų koreguoti pirmiau nurodytą 3.5 punkto bendrą nuostatą nurodant ypatumus baudžiamajame procese. Siūlytina nurodyti, kad pirmiau nurodytos 3.5 punkto nuostatos netaikomos baudžiamosioms byloms, ir įdėti nuostatą, kad baudžiamojoje byloje teismas, norėdamas savo iniciatyva organizuoti nuotolinį posėdį, pirmiausia turi įsitikinti, jog nėra gauta proceso dalyvių (prokuroro, nukentėjusiojo ir (ar) jo atstovo, kaltinamojo, jo atstovo pagal įstatymą ir (ar) gynėjo, civilinio ieškovo, civilinio atsakovo ir (ar) jų atstovo) nesutikimo dėl galimybės organizuoti teismo posėdį tokiu būdu, ir tik tada priimti procesinį sprendimą (paprastai nutartį) šiuo klausimu. (*Lietuvos Aukščiausiasis Teismas*)

Patikslinta, kad teisė nesutikti su nuotolinio teismo posėdžio organizavimu yra išaiškinama teismo nutartyje, o ne teismo posėdžio pradžioje.

Mūsų nuomone, rekomendacija nėra tinkama. Rekomendacija sukuria ne tik papildomą organizacinę naštą, bet ir sudaro prielaidas šalims vengti bylos nagrinėjimo nuotoliniu būdu ir taip piktnaudžiauti procesu. Manome, kad šiose rekomendacijose tik turėtų būti užsimenama apie tai, kad, atsižvelgiant į konkrečios bylos aplinkybes (pvz., šalių atstovavimą ir kt.), teismas gali nustatyti terminą nuomonei dėl nuotolinio posėdžio organizavimo pareikšti. Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų praktikoje esama atvejų, kai nė vieno karto nebuvo klausama nuomonės ir nė karto niekas nepaprieštaravo, visi teismo posėdžiai įvyko. Manytina, kad klausinėjimas gan dažnai (bent jau apygardos teismo lygmenyje) būtų laiko ir teismo resursų švaistymas. Jei procese dalyvaujančiai šaliai netinka nuotolinis posėdis, gavusi teismo nutartį ji visada gali informuoti teismą, kad negali dalyvauti nuotoliniu būdu ir nurodyti priežastis. Siūlytina vartoti sąvoką „vaizdo konferencijų technologijos“, kaip nusistatyta rekomendacijų 1.4. p. Civilinėse bylose šalys neturi teisės sutikti/nesutikti su nuotoliniu teismo posėdžiu, tad šis papunktis negali būti taikomas civilinėse bylose. (*Klaipėdos apygardos teismas*)

Siūloma punktus nuo 3.5. iki 3.10. sujungti į vieną punktą ir 3.5. punktą išdėstyti taip:
„3.5. Gavus teismo proceso dalyvio prašymą nagrinėti bylą nuotoliniu būdu arba teismui planuojant nuotolinį teismo posėdį savo iniciatyva, teismas klausimą dėl nuotolinio teismo posėdžio organizavimo išsprendžia priimdamas procesinį sprendimą (rašytinę ar protokolinę nutartį, teisėjo rezoliuciją), kuriame proceso dalyviai informuojami ir apie galimybę (teisę) dalyvauti teismo posėdyje fiziškai.“
Atitinkamai punktus 3.11., 3.12. ir 3.13. pakeisti į punktus 3.6., 3.7. ir 3.8. (*Regionų apygardos administracinis teismas (Kauno rūmai)*)

Rengiantis baudžiamosios bylos nagrinėjimui nuotoliniu būdu pagal Rekomendacijas atsiranda dar vienas procesinis dokumentas – Pranešimas teismo proceso dalyviams, kuris nėra numatytas BPK. BPK 82 straipsnio 2 dalis numato, kad klausimą dėl teismo posėdžio organizavimo naudojant informacines ir elektroninių ryšių technologijas teismas paprastai išsprendžia nutartimi iki bylos nagrinėjimo teismo posėdyje. Manau, kad nuotolinio teismo posėdžio organizavimo klausimai turėtų būti išspręsti nutartyje perduoti bylą nagrinėti teisiamajame posėdyje ir ši nutartis išsiųsta proceso dalyviams. (*Utenos apylinkės teismas*)

	Mūsų nuomone, termino nustatymas nuomonei dėl sutikimo nuotoliniam posėdžiui pateikimo nėra tikslingas, nes apkraus teismą papildomu darbu ir neužtikrins proceso operatyvumo, taip pat žymiai padidins teismo išlaidas dėl būtinybės proceso dalyviams siųsti dar vieną procesinį dokumentą. Išsiuntus pranešimą dėl nuomonės pateikimo ir paskyrus posėdį, gali susiklostyti situacija (ypač dėl pašto siuntų vėlavimo), kai teismas nespės gauti asmens nuomonės, o posėdžio metu (per, pvz., ZOOM) asmuo pareišk, kad nesutinka su nuotoliniu posėdžiu. Tuomet tik dėl to, kad teismas laiku negavo asmens nuomonės paštu, gali neįvykti posėdis. Be abejo, asmuo turi teisę dalyvauti posėdyje fiziškai, todėl visiškas nuotolinis posėdis gali vykti tik tuo atveju, kai yra aiškiai žinoma, kad visi asmenys gali dalyvauti jame nuotoliniu būdu (pvz., šalys tai nurodo ieškinyje ir atsiliepimuose ir t.t.). (<i>Tauragės apylinkės teismas</i>)	
3.6.	Mūsų nuomone, tokia rekomendacija varžo teismo veiksmų laisvę. Manome, kad teismo posėdžių sekretorius galėtų tiesiog telefonu susisiekti su šalių atstovais, pvz., advokatais, tačiau tokiu atveju informacijos išsaugojimas nebus vykdomas, nes sekretorė su advokatu pokalbio neįrašinė, todėl siūlytina rekomendaciją tikslinti. (<i>Klaipėdos apygardos teismas</i>)	
3.7.	Mūsų nuomone, CPK ir Teisingumo ministro įsakymas, kuriuo patvirtintas Vaizdo konferencijų ir telekonferencijų technologijų naudojimo nagrinėjant civilines ir administracines bylas tvarkos aprašas leidžia teismui ir be byloje dalyvaujančių asmenų sutikimo organizuoti nuotolinius teismo posėdžius. Manytina, kad šis rekomendacijos punktas nesuderintas su įstatymu ir jo neatitinka. (<i>Klaipėdos apygardos teismas</i>)	
	Rekomendacijų 3.7 papunktyje numatyta, kad teismas organizuoja nuotolinį teismo posėdį, jei visi proceso dalyviai sutinka, tačiau šią rekomendaciją teisėjai siūlo patikslinti, reglamentuojant kieno iš proceso dalyvių sutikimas yra reikalingas organizuojant mišrų nuotolinį teismo posėdį, t. y. ar proceso dalyvis, dalyvaujantis posėdyje fiziškai, turi duoti sutikimą dėl mišraus teismo posėdžio organizavimo. (<i>Šiaulių apylinkės teismas</i>)	
	Pagal BPK 8-2 straipsnio 2 dalies formuluotę dėl nuotolinio nagrinėjimo paprastai nusprendžiama nutartimi iki nagrinėjimo teismo posėdyje. Reiktų akcento, jog taip nusprendžiama ne dėl viso proceso formos, o taip gali būti nagrinėjama ir tik atskiruose posėdžiuose. (<i>Panevėžio apygardos teismas</i>)	
3.8.	Kitais atvejais teismas atsižvelgia į kriterijus nurodytus 3.9 p., jei tokie teismui žinomi, ir organizuoja mišrų žodinį posėdį (3.8 p.) Manome, kad kils techninių problemų taikant mišrų bylų nagrinėjimo būdą, nes reiks užtikrinti, kad atvykę į teismą dalyviai būtų matomi tiems, kas posėdyje dalyvaus nuotoliniu būdu. Kyla klausimas, ar teisėjas netaps vaizdo ir garso operatoriumi. Taip pat ar NTA pasirengusi aprūpinti teismus papildomomis kameromis ir išspręsti klausimus su jų sukiojimu posėdžio metu. (<i>Vilniaus apygardos administracinis teismas</i>)	Diskusinis klausimas. LAT siūlo įkelti nuostatą, kad esant bent vienam proceso dalyvio nesutikimui, byla turi būti nagrinėjama įprasta tvarka.
	Šiame punkte nurodyta bendra nuostata, kad jei teismo proceso dalyvis informuoja teismą, kad nesutinka dėl bylos nagrinėjimo nuotoliniame posėdyje ar neturi techninių galimybių dalyvauti naudojant teismo nurodytą vaizdo konferencijų technologiją, teismas organizuoja mišrų nuotolinį posėdį ir kviečia šį asmenį dalyvauti teismo posėdyje fiziškai. Minėta, kad pagal BPK 8-2 straipsnio 2 dalies nuostatas tuo atveju, jei nors vienas proceso dalyvis (prokuroras, nukentėjusysis ir (ar) jo atstovas, kaltinamasis, jo atstovas pagal įstatymą ir (ar) gynėjas, civilinis ieškovas, civilinis atsakovas ir (ar) jų atstovai) nesutinka su bylos nagrinėjimu nuotoliniu būdu per vaizdo konferencijas, turi būti organizuojamas įprastas žodinis posėdis teismo posėdžių salėje – mišrus posėdis, kai dalis proceso dalyvių dalyvauja teismo posėdyje tiesiogiai, būdami teismo posėdžių salėje, o kita dalis per nuotolį iš namų, negalimas. Taigi vėlgi reiktų atitinkamai koreguoti šią bendrą 3.8 punkto nuostatą nurodant, kad šios nuostatos netaikomos baudžiamosioms byloms, ir įdėti nuostatą, kad baudžiamojoje byloje esant nors vieno proceso dalyvio (prokuroro, nukentėjusiojo ir (ar) jo atstovo, kaltinamojo, jo atstovo pagal įstatymą ir (ar) gynėjo, civilinio ieškovo, civilinis atsakovo ir (ar) jų atstovų) nesutikimui dėl bylos nagrinėjimo nuotoliniu būdu, byla turi būti nagrinėjama įprasta žodinio proceso tvarka visiems proceso dalyviams fiziškai dalyvaujant teismo posėdyje. (<i>Lietuvos Aukščiausiasis Teismas</i>)	

	Kaip minėta teikiant pastabas dėl 3.5. papunkčio, išankstiniai sutikimai civilinėse bylose yra nebūtini. Savo ruožtu, jei byloje dalyvaujantis asmuo informuoja, kad neturi techninių galimybių dalyvauti nuotoliniu būdu, teismas įstatymų nustatyta tvarka įvertina pateiktą informaciją ir priima atitinkamą procesinį sprendimą (pvz., organizuoti mišrų posėdį, vis tiek nagrinėti bylą nuotoliniu būdu). Būtina turėti omenyje, kad šalis gali piktnaudžiauti savo teisėmis, siekdama vilkinti bylos nagrinėjimą, teigdama, kad neturi techninių galimybių, nors gali būti akivaizdu, kad tai netiesa (pvz., kiekvienas advokatas iš principo turi turėti technines galimybes dalyvauti iš nuotolio ir tik išskirtiniais atvejais gali būti kitaip). <i>(Klaipėdos apygardos teismas)</i>	
3.9.	Taip pat keltinas klausimas, ar šalys nepiktnaudžiaus matydamos dokumentą, kuris įpareigoja teismą prieš tai atsiklausti šalių dėl posėdžio formos. Šalies nesutikimas su nuotoliniu posėdžiu turi būti motyvuotas (pvz., asmens amžius, kompiuterinių žinių stoka ir kt. aplinkybės, nurodytas 3.9.p.). Siūlytina svarstyti ar apskritai reikia atsiklausti šalių ar jos sutinka su nuotoliniu nagrinėjimu. Nes atsiklausimas, kaip rodo praktika, ilgai užtrunka. Manytina, kad teismas gali iškart organizuoti nuotolinį posėdį ir jei bus nesutinkančių su nuotoliniu, jie galės atvykti gyvai, tokiu atveju posėdis taps mišriu. <i>(Vilniaus apygardos administracinis teismas)</i>	
	Manytina, kad tai papildomas darbas, didinantis tenkantį krūvį ir darbo laiko sąnaudas. <i>(Alytaus apylinkės teismas)</i>	
	Atkreiptinas dėmesys, kad paprastai teismas nežino ir net neturi teisės žinoti asmens sveikatos būklės. <i>(Klaipėdos apygardos teismas)</i>	
3.10.	Pritartina, kad teismas klausimą dėl nuotolinio teismo posėdžio organizavimo išsprendžia priimdamas procesinį sprendimą (rašytinę ar protokolinę nutartį, teisėjo rezoliuciją), tačiau tikslintina, kad klausimą išsprendus pagal teisėjo rezoliuciją šalys būtų papildomai informuojamos teismo pranešimu, kadangi popierinėje byloje proceso dalyviai to nematys. <i>(Alytaus apylinkės teismas)</i>	
3.11.	Manome, kad nustatytas perteklinis asmens duomenų rinkimas, užkraunant teismui atsakomybę už jų panaudojimą, naikinimą ir pan. Tapatybė nustatoma teismo posėdžio metu, kai įžanginėje posėdžio dalyje, tik tapatybės nustatymo tikslu, parodomi asmens dokumentai. Siuntinėjimas el. paštu perteklinis. Svarstyti atskirai dėl rekomendacijų teismams ir atmintinės nuotolinio posėdžio dalyviui. <i>(Vilniaus apygardos administracinis teismas)</i>	
	Mūsų nuomone, įvertinus papunkčio nuostatą, susijusią su asmens duomenų apsauga, turėtų būti aiškiai nurodoma, kokiomis teismo organizacinėmis priemonėmis tokia rekomendacija turėtų būti įgyvendinama. Taip pat siūlytina atsisakyti reikalavimo iki posėdžio teismui atsiųsti asmens tapatybę patvirtinančių dokumentų kopijas ir apsiriboti šių dokumentų parodymu posėdžio metu. <i>(Klaipėdos apygardos teismas)</i>	
	Kyla grėsmė procesui tapti ilgesniu dėl informacijos išsiuntimo ir gavimo (netelpama į 10 d. terminą dėl dokumento įteikimo žymos). Taip pat, ne visada turima informacija apie proceso dalyvio el. paštą bei net ją ir turint, yra tikimybė, kad asmenys nereaguos į siunčiamą informaciją. <i>(Alytaus apylinkės teismas)</i>	
3.13.	Mūsų nuomone, tarpusavio matomumas nėra būtinas, jis neišplaukia iš įstatymų ir kitų teisės aktų. Siūlome nustatyti, kad esant galimybei teismas užtikrina matomumą. Jau minėta, kad Klaipėdos apygardos teismas šiuo metu turi tik vieną teismo posėdžių salę, kurioje yra galimybė užtikrinti, kad vaizdo konferencijos dalyviai gali matyti ne tik teisėją. Ne visos salės turi tinkamas salės įgarsinimo sistemas. <i>(Klaipėdos apygardos teismas)</i>	Patikslinta, kad proceso dalyvių tarpusavio matomumas mišraus nuotolinio posėdžio atveju yra užtikrinamas tik esant galimybėms,

	Teismo IT skyriaus nuomone, organizuojant mišrų teismo posėdį naudojant ZOOM ar kitą platformą teismas, pagal turimas technines galimybes, negali užtikrinti, kad visi teismo proceso dalyviai galėtų matyti visus kitus proceso dalyvius ir teisėją. Kad teismas galėtų įgyvendinti Rekomendacijų 3.13. papunkčio rekomendaciją būtina visose teismo posėdžių salėse (visuose rūmuose) įrengti vaizdo konferencijų įrangas (kompiuterius, mikrofonus, valdomas vaizdo kameras ir kt. įrangą). Taigi būtini parengiamieji darbai ir ženklūs papildomi techniniai pajėgumai. (<i>Šiaulių apylinkės teismas</i>)	atsižvelgiant į techninių priemonių teismuose trūkumą.
4.2.	Telekonferencinė priemonė, manome, turėtų būti tik pagalbinė, jeigu neįmanoma vaizdo konferencinė. Telekonferencinė įranga šiuo metu yra tiesiog telefonas. Neturint vaizdo, dalyvaujančių asmenų parodymų patikimumo užtikrinimas niekaip nekontroliuojamas, jeigu į telekonferenciją irgi galės jungtis žiūrovai, jų siekiamas identifikavimas nei tikslingas, nei užtikrinamas. (<i>Panevėžio apygardos teismas</i>)	
4.3.	Perteklinis asmens duomenų rinkimas. Galimas dokumentų pateikimas ir posėdžio metu, pasidalijant ekranu, įkeliant dokumentą per EPP. NTA galėtų parengti atmintinę proceso dalyviams, kaip tai padaryti. (<i>Vilniaus apygardos administracinis teismas</i>)	
4.5.	Teismo teisėjų nuomone, rekomendacijų 4.5. papunktis yra netikslus, neapibrėžtas ir todėl keliantis daug klausimų dėl jo praktinio įgyvendinimo. Pvz., pagal kokius kriterijus teisėjui reikėtų vertinti proceso dalyvio aprangos ir aplinkos tvarkingumą? Minimi praktiniai pavyzdžiai, kai proceso dalyviai į nuotolinį teismo posėdį jungdavosi iš automobilio, ar aplinkos, kurioje šalia proceso dalyvių būdavo nepilnamečiai vaikai. (<i>Šiaulių apylinkės teismas</i>)	
	Teismas negali būti atsakingas už kitų proceso dalyvių pasirengimą posėdžiui. Jei kartu su proceso dalyviu bus advokatas, rekomendacijų vykdymas bus užtikrintas, jei ne – gali kilti įvairių situacijų. (<i>Alytaus apylinkės teismas</i>)	
4.6.	Manome, kad advokatams ir advokatų padėjėjams, pakanka jų pažymėjimų, todėl siūlytina įtvirtinti ne baigtinį sąrašą skliausteliuose, pavyzdžiui, „(asmens tapatybės kortelę, pasą, advokato ar advokato pažymėjimą ir kt.)“ (žr. 3.11 p. rekomendaciją). (<i>Klaipėdos apygardos teismas</i>)	
	Teismas negali būti atsakingas už kitų proceso dalyvių pasirengimą posėdžiui. Jei kartu su proceso dalyviu bus advokatas, rekomendacijų vykdymas bus užtikrintas, jei ne – gali kilti įvairių situacijų. (<i>Alytaus apylinkės teismas</i>)	
5	Siūlytina rekomendacijų 5 punktą papildyti šių procesinių situacijų sprendimais: 1) Dėl bylos šalių sutaikinimo procedūros praktinio įgyvendinimo nuotolinio ir mišraus nuotolinio teismo posėdžio metu. Fiziname teismo posėdyje gali būti paskirta pertrauka šalims pasikalbėti dėl taikios bylos baigties. Šiuose šalių pokalbiuose teismas nedalyvauja ir jų turinys teismui nėra aktualus ir žinomas. Taigi, teisėjų nuomone, reikėtų rekomendacijų, kaip turėtų būti organizuojama tokia procesinė galimybė šalims pasitarti be teismo įsikišimo, atsižvelgiant į tą aplinkybę, jog nuotolinio ar mišraus nuotolinio teismo posėdžio metu teismas yra tokio pokalbio šeimininkas (Meeting host)? 2) Spaudos atstovų dalyvavimo nuotoliniame ar mišriame nuotoliniame teismo posėdyje ir taikytinų saugos priemonių rekomendacijų parengimas. (<i>Šiaulių apylinkės teismas</i>)	
5.1.	Iš rekomendacijos nėra aišku, kodėl paskambinti gali tik teismas. Mūsų nuomone, ir pati šalis gali paskambinti tebekonferenciniu numeriu. Įprasta praktika tokia, kad visi telekonferencijos dalyviai turi skambinti nurodytu numeriu. (<i>Klaipėdos apygardos teismas</i>)	Patikslinta , kad asmuo turi prisijunti į vaizdo konferenciją neveliau kaip 5 - 10 min. iki posėdžio pradžios.
	Teisėjų nuomone, 5.1. papunkčio sąlyga – asmeniui prisijungus į vaizdo konferenciją per ZOOM ar kitą platformą, joje nurodant savo vardą ir pavardę – yra sunkiai įgyvendinama dėl proceso dalyvių kompiuterinių žinių stokos, o tuo pačiu formali ir perteklinė, kadangi rekomendacijų 4.6. papunktis numato pareigą asmeniui nuotoliniame posėdyje turėti asmens dokumentą, pagal kurį asmuo ir bus teismo identifikuotas. (<i>Šiaulių apylinkės teismas</i>)	

	<p>Nepritartina nuostatai (išskyrus išimtinai išimtinius atvejus): „Jei posėdis vyksta telefonu (telekonferencija), teismas asmeniui paskambina tiesiogiai (telekonferencijų paslaugų tiekėjo suteiktu numeriu)“. Į tai svarbu atsižvelgti ne tik dėl tapatybės nustatymo, bet ir dėl proceso dalyvių parodymų teisingumo ir teisėtumo. (<i>Alytaus apylinkės teismas</i>)</p> <p>Manome, kad konkretaus laiko nustatymas prisijungimui prieš teismo posėdį yra perteklinis, nes tokiu atveju, net kai yra vienas besijungiantis proceso dalyvis, teismo posėdžių sekretorė turėtų likus 15 min. iki posėdžio jo jau laukti, tokiu būdu negalėtų atlikti kitų pareigų, be to, sutriktų tinkamas sanitarinių reikalavimų (patalpų vėdinimo, paviršių dezinfekavimo) procesas. (<i>Tauragės apylinkės teismas</i>)</p>	
	<p>Pagal CPK 239 str. 2 d. tapatybę nustato teismas ir tai yra parengiamosios teismo posėdžio dalies vienas iš etapų. Šioje posėdžio dalyje (tapatybių patikrinimo) pagal CPK turi teisę dalyvauti visi byloje dalyvaujantys asmenys. Mūsų nuomone, diskutuotina, ar posėdžių sekretorius gali šiuo klausimu pakeisti teisėją ir šiuos veiksmus atlikti iki posėdžio, nedalyvaujant kitiems dalyviams. Slapta (be kitų dalyvių) atliekami veiksmai (tapatybės patikrinimas) viešame teismo posėdyje diskutuotinas ir abejonių keliantis dalykas. Be to, praktikoje būna atvejų, kai prieš posėdį susisiekti su liudytoju nėra įmanoma, nes jis jungiasi jau posėdžio metu. Mūsų nuomone, jei jau tikrinti asmens dokumentus atskirai, tai gal geriau daryti per private (breakout) rooms. Be to, šio papunkčio nuostata, mūsų nuomone, reiškia pripažinimą, kad civilinėje byloje dalyvaujantis asmuo, siekdamas įsitikinti kito proceso dalyvio tapatybe, negali pamatyti kito proceso dalyvio asmens dokumento. Manytina, kad tokia nuostata diskutuotina, nes, mūsų vertinimu, civilinėje byloje dalyvaujantis asmuo turi teisėtą interesą įsitikinti kito proceso dalyvio tapatybe. Iš to išplaukia, kad byloje dalyvaujantis asmuo turi teisę pamatyti kito proceso dalyvio asmens tapatybės dokumentą. Kitaip tariant, nėra reikalo atskirai (slapta nuo kitų proceso dalyvių) tikrinti tapatybės, nes visi byloje dalyvaujantys asmenys turi teisėtą interesą stebėti šį procesą, be kita ko, asmeniškai pamatydami kito proceso dalyvio tapatybės dokumentą. (<i>Klaipėdos apygrados teismas</i>)</p>	
5.3.	<p>Baudžiamąsias bylas nagrinėjantys teisėjai, siekiant baudžiamojo proceso operatyvumo, siūlo rekomendacijose numatyti nuostatas, kad jau ikiteisminio tyrimo metu tyrėjas, prokuroras apklaustų bylos dalyvius, ar šie sutiktų, jog baudžiamoji byla būtų nagrinėjama nuotoliniame teismo posėdyje bei ar jie turėtų tam technines galimybes (šiuos duomenis ir asmenų kontaktus raštu fiksuojant atskiroje (neviešinamoje) baudžiamosios bylos medžiagoje (anketoje) „Proceso dalyvių duomenys“, o prokuroras, atiduodamas teismui baudžiamąją bylą su kaltinamuoju aktu, šiuos duomenis pateiktų su visa baudžiamosios bylos medžiaga.</p> <p>Taip pat siūloma, kad tyrėjai baudžiamųjų bylų proceso dalyvių anketose įdėtų liudytojų ir nukentėjusiųjų nuotraukas, ko pasekoje, išsispęstų dar viena tapatybės nustatymo nuotoliniame teismo posėdyje problema – tikrinant liudytojų tapatybes liudytojams nereikėtų į kamerą rodyti savo asmens dokumentų ir viešai atskleisti savo asmens duomenų.</p> <p>Atsižvelgiant į LR Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo 3 straipsnio 2 dalį, draudžiančią fizinio asmens kodą skelbti viešai, rekomendacijoje siūloma akcentuoti, kad nuotolinio arba mišraus nuotolinio teismo posėdžio pradžioje proceso dalyvių (fizinio asmens) tapatybę teismo turi būti nustatoma tokiu būdu, jog tapatybės identifikatorius (fizinio asmens kodas) nebūtų išviešintas ar atskleistas teismo posėdį stebintiems asmenims (pvz., spaudos atstovams, kitiems posėdį stebintiems asmenims).</p> <p>Taip pat teisėjai mano, kad papildomų rekomendacijų reikalauja ir asmens duomenų tvarkymo neviešose bylose klausimas, kadangi ZOOM platforma nuotolinio teismo posėdžio vaizdo įrašą pradeda automatiškai teisėjui paspaudus ant bylos numerio, taigi kyla pagrįstas klausimas, kokių būdu teismo posėdžių sekretorius turi užtikrinti, kad kiti asmenys nematytų neviešų asmens dokumentų duomenų, jeigu šie dokumentai bus nukreipti į kamerą, t. y. jie bus nufilmuoti automatiškai ir vaizdo įrašas bus bylos dalimi, o po posėdžio dalyvavę asmenys lengvai galės peržiūrėti vaizdo įrašą ir susipažinti su neviešais duomenimis. Keliami klausimai, ar teisėjas gali rinkiniu būdu pertraukinėti nuotolinio teismo posėdžio vaizdo įrašą, ar nebus nušalinimų teisėjui ir pan.? (<i>Šiaulių apylinkės teismas</i>)</p>	
5.4.	<p>Teismo teisėjų nuomone sąvoka „neteisėtai į teismo posėdį prisijungę asmenys“ yra sunkiai suprantama ir kelia abejonių kiek ji suderinama su LR CPK 9 straipsniu „Teismo posėdžio viešumas“. (<i>Šiaulių apylinkės teismas</i>)</p>	
5.7.	<p>Nuostatos įgyvendinimui gali trukdyti riboti techniniai resursai (vaizdo įrangos nebuvimas ir pan.). (<i>Alytaus apylinkės teismas</i>)</p>	

5.8.1.	Mišraus posėdžio metu daugybė techninių problemų - fiziškai esantys salėje nematomi ir dažnai negirdimi tų, kurie dalyvauja per platformą, reikia papildomų kamerų ir mikrofonų, bet, berods, paraleliai jos veikti kol kas negali. Mišraus posėdžio metu, atrodo, jog turėtų būti papildomai filmuojama ir įrašoma salės vaizdas bei garsas. Kol kas techniškai kokybiškai tas neišsprendžiama. (<i>Panevėžio apygardos teismas</i>)	
5.8.3.	<p>Teismo IT skyriaus nuomone, nesaugu saugoti garso ir vaizdo įrašą tik skaitmeninėje laikmenoje prie bylos medžiagos, kadangi einant laikui, vartant bylos medžiagą skaitmeninė laikmena trinasi ir pasižeidžia, ko pasekoje, laikmenoje esančio informacijos nebegalima perskaityti. Siūlymas – papildyti rekomendacijų 5.8.3. papunktį – po teismo posėdžio garso ir vaizdo įrašo perkėlimo į skaitmeninę laikmeną, kuri pridedama saugoti prie bylos, šį įrašą papildomai perkelti ir saugoti tinklinėje saugykloje. (<i>Šiaulių apylinkės teismas</i>)</p> <p>Minėtame punkte nurodoma, jog „iki teismams bus sudarytos tinkamos techninės galimybės teismo padarytą garso ir vaizdo įrašą įkelti ir saugoti LITEKO ar kitoje Nacionalinės teismų administracijos valdomoje infrastruktūroje, kita (ne centralizuota teismų įranga) įranga (pvz., Zoom) padarytas teismo posėdžio garso ir vaizdo įrašas turėtų būti perkeltas į skaitmeninę laikmeną ir saugomas prie bylos medžiagos, išskyrus ikiteisminio tyrimo metu teismo padarytą įrašą (5.8.4 punktas).“ Kol teismams bus sudarytos tinkamos techninės galimybės teismo padarytą garso ir vaizdo įrašą įkelti ir saugoti LITEKO, įvertinus tai, jog garso ir vaizdo įrašas yra sudėtinė teismo (teismo) posėdžio protokolo dalis, taip pat tai, jog nėra ekonomiškai kiekvienu atveju atskiram posėdžiui skirti po atskirą laikmeną, o posėdžių pertraukų įprastai būna ne viena, siūloma, kad vienoje byloje padaryti visi teismo (teismo) posėdžio garso ir vaizdo įrašai būtų įkelti pagal datą (atidėjimų, pertraukų darymo) vienoje laikmenoje, kuri būtų laikoma įdedant šią laikmeną į voką ir saugoma bylos paskutiniame tome. (<i>Kauno apylinkės teismas</i>)</p>	<p>Patikslinta.</p> <p>1) Rekomenduotina vienoje byloje padarytus visus teismo (teismo) posėdžio garso ir vaizdo įrašus įkelti (pagal datą) į vieną laikmeną ir ją voke saugoti prie bylos medžiagos (bylos paskutiniame tome);</p> <p>2) Teismas, turėdamas technines galimybes, vaizdo įrašus taip pat gali papildomai saugoti teismo vietiniame failų serveryje iki bus sudarytos teismams techninės galimybės įrašą saugoti LITEKO ar kitoje Nacionalinės teismų administracijos valdomoje infrastruktūroje.</p>
5.8.4.	Teismo IT skyriaus tvirtinimu, teismas Integruoto baudžiamojo proceso informacinėje sistemoje neturi galimybės įkelti ikiteisminio tyrimo metu fiksuoto teismo posėdžio eigos garso ir vaizdo įrašo, todėl siūloma: šią funkciją perduoti prokurorui ar tyrėjui, kurie garso ir vaizdo įrašą į minėtą informacinę sistemą įkeltų iš teismo parengtos ir prokurorui perduotos skaitmeninės laikmenos. (<i>Šiaulių apylinkės teismas</i>)	Diskusinis klausimas.
5.9.	Atkreiptinas dėmesys, kad centralizuotai vaizdo konferencinės sistemos turėtų būti integruotos kartu su SRS Femida sistema. (<i>Klaipėdos apygardos teismas</i>)	
5.10.	Manome, kad šis draudimas neturėtų būti Rekomendacijose, nes tai reglamentuoja atitinkami proceso įstatymai. Kas bus tuo atveju, jei asmeniui nebus priminta apie minėtą draudimą? Kokios pasekmės kils tuo atveju, jei jis nufilmuos? Šiuo atveju prisiimame papildomas pareigas, kurių ir taip apstu mūsų darbe. (<i>Tauragės apylinkės teismas</i>)	
5.11.	<p>Siūlome tikslinti papunkčio nuostatą ir numatyti, kad skelbiama posėdžio pertrauka arba posėdis atidedamas, nes ne visada teismas civilinėje byloje gali padaryti pertrauką, nes įstatymu pertraukos trukmė ribota, o teismas gali būti susiplanavęs kitus posėdžius, atostogas ar pan. Siūlome tikslinti papunkčio nuostatą ir numatyti, kad esant reikalui skelbiama pertrauka, nes jos gali ir neprireikti. Be to, proceso dalyvis gali pateikti įrodymą per EPP, o teismas gali iš karto jį gavęs parodyti byloje dalyvaujantiems asmenims naudodamasis funkcija screen share, t. y. tokiu būdu galima tęsti posėdį ir tą pačią dieną (<i>Klaipėdos apygardos teismas</i>)</p> <p>Atkreiptinas dėmesys, kad šiuo metu galiojantys teisės aktai nenumato galimybės ne elektronine forma tvarkomose (popierinėse) teismo proceso bylose teismo procesinius dokumentus rengti elektronine forma, juos pasirašant elektroniniu parašu, bei neregamentuoja šių procesinių dokumentų įteikimo ypatumų, priklausomai nuo to, ar proceso dalyviai turi paskyrą VEP posistemyje ar ne. Šis pakeitimas reikalingas siekiant užtikrinti popierinių proceso bylų nuotolinį nagrinėjimą, kai teisėjai dalyvauja bylos nagrinėjime nuotoliniu būdu ne iš teismo patalpų. (<i>Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas</i>)</p>	

5.12.	<p>Iš papunkčio nuostatos nėra aišku, kada dalyvis yra įspėjamas, t. y. prieš posėdį ar prieš taikant šią priemonę, todėl siūlome tikslinti ir konkretizuoti papunkčio nuostatą. Siūlome tikslinti papunkčio nuostatą ir numatyti, kad su gynėju leidžiama kalbėtis telefonu arba kitomis ryšio priemonėmis. (<i>Klaipėdos apygardos teismas</i>)</p> <p>Igyvendinti nuostatą praktinėje veikloje gali būti sudėtinga. Pavyzdžiui, jeigu šalies namų/ darbo aplinkoje naudojamas stacionarus įrenginys su jame įmontuota kamera, tai natūralu, kad apžiūrėti patalpą nebus techninės galimybės, kita vertus tokiu atveju neatmetama galimybė, kad apklausiamas asmuo ir po aplinkos parodymo, turės galimybę pasinaudoti pašalinių asmenų pagalba, pavyzdžiui, gestikuliavimu atsakant į tam tikrus klausimus, „paruoštukais“, sufleravimu ar pan. (<i>Alytaus apylinkės teismas</i>)</p>	<p>Patikslinta, kad teismas taiko poveikio liudytojui prevenciją pagal teismo proceso dalyvio turimas technines galimybes.</p>
5.13.	<p>Siekiant tinkamai (techniškai) realizuoti galimybę proceso šalims aptarti gynybinę poziciją ir pan. (perkelti šalis į atskirą virtualią erdvę „Breakout room“) manytina, jog teisėjams turėtų būti pateiktos vizualinės, nuoseklios rekomendacijos (pvz. su momentinėmis ekrano kopijomis), kaip ir kokius veiksmus būtina atlikti programoje ZOOM, kad šalys būtų perkeltos į „Breakout room“. Vizualinės rekomendacijos reikalingos, kadangi dėl didelio informacinių technologijų specialistų užimtumo, teisėjai ne visada gali gauti momentinę jų pagalbą konkretaus posėdžio metu. (<i>Kauno apylinkės teismas</i>)</p>	
5.15.	<p>Nepašalinti rekomendacijų 5.15. papunkčio prieštaravimai – dėl nuotoliniame teismo posėdyje išnagrinėtos bylos galutinio teismo sprendimo paskelbimo (gyvai, ar nuotoliniu būdu) pasirinkimo laisvė paliekama teismui, tačiau bylą išnagrinėjus mišriu nuotoliniu būdu sprendimo paskelbimo būdas jau priklauso nuo proceso dalyvių valios, o ne bylą nagrinėjančio teismo? (<i>Šiaulių apylinkės teismas</i>)</p> <p>Jeigu byla išnagrinėta tiek nuotoliniame posėdyje, tiek ir mišriu būdu, būtų tikslinga skelbti procesinį sprendimą teismo posėdžių salėje proceso įstatymų nustatyta tvarka informavus šalis, kurių atvykimas, beje, nėra privalomas. Priešingu atveju pagal šalies pageidavimą organizuojant paskelbimą nuotoliniu būdu, vėlgi būtų užimama įranga, kuri galbūt reikalinga tuo metu kitiems teisėjams tiesioginiam darbui, t. y. posėdžių organizavimui arba pagal kitų teisėjų grafiką jau yra užimta. (<i>Alytaus apylinkės teismas</i>)</p>	
6	<p>Papildomai pažymime, jog Rekomendacijose nėra nustatytos aiškos rekomenduojamos tvarkos, kaip reikėtų elgtis nagrinėjant baudžiamąsias bylas nuotoliniu būdu dėl priesaikos teksto pasirašymo ir jo grąžinimo teismui, nors Rekomendacijų 3.11., 4.6 punktai reglamentuoja jų pateikimą proceso dalyviams. Tai itin aktualu baudžiamosiose bylose, kuriose asmenys (išskyrus kaltinamąjį, ekspertus, įtrauktus į ekspertų sąrašą) yra prisaikdinami. Vienintelis teisės aktas, kuris tai detalizuoja - Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2012 m. gruodžio 7 d. Nr. 1R-309 įsakymu patvirtintas Vaizdo konferencijų ir telekonferencijų technologijų naudojimo nagrinėjant civilines ir administracines bylas tvarkos aprašas, minėto aprašo 10 punkte numatyta, jog „10. Tais atvejais, kai, nagrinėjant civilinę bylą, turi būti pasirašomas proceso dalyvio priesaikos tekstas arba kai, nagrinėjant administracinę bylą, iš proceso dalyvio turi būti paimamas rašytinis pasižadėjimas, proceso dalyviai, dalyvaujantys teismo posėdyje naudojant vaizdo konferencijų ir (ar) telekonferencijų technologijas, šiuos dokumentus pasirašo per teismo posėdį ir nedelsdami, bet ne vėliau kaip per tris darbo dienas nuo teismo posėdžio dienos pateikia juos bylą nagrinėjančiam teismui“. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2021 m. gegužės 31 d. įsakymu Nr. 1R-183 patvirtintame Vaizdo konferencijų technologijų naudojimo nagrinėjant baudžiamąsias bylas tvarkos apraše šis klausimas nėra reglamentuotas. (<i>Kauno apylinkės teismas</i>)</p>	

Suderinta be pastabų su Vilniaus miesto apylinkės teismu, Šiaulių apygardos teismu, Panevėžio apylinkės teismu.

TEISĖJŲ TARYBA

Protokolinis nutarimas

2021 m. birželio   d. Nr.
Vilnius

Teisėjų taryba, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 120 straipsnio 27 punktu, **n u t a r i a**:

pritarti rekomendacijų dėl nuotolinių posėdžių projektui su Teisėjų tarybos posėdyje pateiktais patikslinimais.

Pirmininkas